

Politični sistem Republike Slovenije

3. vaja: SMRTNA KAZEN

G. P., novinarstvo, 3. letnik, redni.

V zadnjih desetletjih je smrtna kazen vzrok mnogih polemik. Tretji člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah navaja: »Vsakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.« Člen zapoveduje, da se življenja ne sme vzeti nikomur, razen v primerih, ki jih določa zakon. Takšni primeri so smrtne kazni. Smrtna kazen je z zakonom urejena odločitev sodišča, da obsojeni za svoje zločine odgovarja s svojim življenjem. V zadnjem letu so jo izvajali v triindvajsetih državah sveta. Najpogostejši način izvršitve smrtne kazni je ustrelitev, ki je praksa v Bahrajnu, Belorusiji, na Kitajskem, v Ekvatorialni Gvineji, Severni Koreji, Palestini, Somaliji, Tajvanu, ZDA, Vietnamu in Jemnu. Na Kitajskem in v ZDA obsojence usmrtijo tudi s smrtonosnimi injekcijami, v ZDA je dovoljen električni tok, medtem ko je v Bangladešu, Bocvani, Egiptu, Iranu, Iraku, Japonskem, Maleziji, Severni Koreji, Singapurju, Sudanu in Siriji najpogostejše obešanje. V Savdski Arabiji uporabljajo tudi metodo obglavljenja, ki se v nekaterih islamskih državah še vedno uporablja. V državah kot so Iran, Severna Koreja in Savdska Arabija so nekatere usmrtitve javne. Leta 2005 so v Iranu javno obesili dva najstnika, ki sta verjetno pod prisilo priznala, da sta prakticirala homoseksualne odnose.

Kaznovanje s smrtjo je v zgodovini človeštva pogost pojav. Že v Stari zavezi je zapisano, da se maščevanje prenaša iz očeta na očeta tako dolgo, dokler krivica ni poplačana. Najbolj znana smrtna kazen je verjetno križanje Jezusa Kristusa. Prvi zapisan zakon, ki jo dovoljuje je Hamurabijev zakonik iz 18. stol. pr. n. št., ki je dovoljeval usmrtitev tistega, ki je zagrešil 25 različnih kaznivih dejanj. Atenski Drakonski zakonik, iz 5 stol. pr. n. št. pa je smrtno kazen dovoljeval za vsakega, ki je zakon kršil. Najpogosteje so kaznovanega križali, utopili, pretepli do smrti ali živega zažgali. V 10 stol. n. št. so v Veliki Britaniji začeli ljudi obešati, kar je postala pogosta metoda usmrtitve, ki se je ohranila vse do danes. Kasneje v 16. stol. pa so začeli uporabljati še druge metode, kot so: obglavljanje, sežiganje na grmadi ter razčetverjenje. Veliko pogosteje so na smrt obsojeni moški. V Ameriki so prvo žensko usmrtili leta 1632 in od takrat v ZDA ženske predstavljajo 3% vseh usmrtitev. V Evropi se je smrtna kazen skozi zgodovino uporabljala za najrazličnejše »zločine«, kot so verska nepokorščina, znanstvene ugotovitve, ki se niso skladale vladajočo ideologijo, prešuštvo, obtožbe čarovništva itd. Na prostoru, kjer se danes nahaja Slovenija, je Marija Terezija uveljavila zakonik, s katerim je močno omejila smrtno kazen. Evropa je najbližje temu, da postane celina brez kaznovanja s smrtno kaznijo. Edina država, ki jo še dovoljuje, je Belorusija. V zadnjih desetih letih naj bi bilo tam usmrčenih vsaj 400 ljudi. Točna številka ni znana, saj so številke usmrtitev skrivnost. Obsojence usmrtijo s strelom v zatilje. Usmrtitve naj bi bile posebej krute, saj zaporniki za usmrtitev izvejo le nekaj trenutkov pred njeno izvršitvijo, sorodniki

usmrčenega pa zanjo izvejo nekaj tednov ali celo mesecev po usmrtitvi. Trupel družini pogosto ne vrnejo in ne izdajo podatka, kje je kaznjenec pokopan. V Evropi si ena izmed držav prizadeva za ponovno uvedbo smrtne kazni – to je Švica. Za to se zavzemajo predvsem odvetniki, ki bi na tak način kaznovali morilce in posiljevalce. Odvetniki so že začeli z zbiranjem podpisov, in če jim do februarja 2012 uspe zbrati 100 tisoč podpisov, bo vlada v tem primeru razpisala referendum.

Slovenija je do leta 1991 sicer imela v kazenskem zakoniku smrtno kazen, tako kot druge republike ki so bile del Jugoslavije, vendar se ta od leta 1959 ni več izvajala. Zadnji usmrčeni v Sloveniji je bil Franc Rihterič. Storil naj bi okoli sedemdeset kaznivih dejanj, med drugim je tudi moril. Rihteriča so ustrelili jeseni 1959 v eni od gramoznic v bližini Hoč. Do leta 1991, ko je bila smrtna kazen tudi uradno ukinjena, je veljalo nenapisano pravilo da so obsojence, ki jim je bila izrečena smrtna kazen, skoraj takoj pomilostili na dvajset let zapora. Tako se je zgodilo tudi z zloglasnim Metodom Trobcem, ki pa je zaradi poskusov umorov, ki jih je zagrešil za zapahi, dobil še skoraj petnajst let podaljšanja zaporne kazni in je po sedemindvajsetih letih zapora v celici napravil samomor. V prepolnih slovenskih zaporih je trenutno zaprtih 1.321 oseb, od tega je 1.268 moških in 53 žensk. Najvišja možna zaporna kazen je 30 let, povprečna kazen ki jo prestajajo zaprte osebe, pa je deset let. V Maleziji na vsakem mejnem prehodu opozarjajo, da bodo vsakega, ki ima pri sebi več kot 15 gramov heroina ali 200 gramov kanabisa, obesili. S tem želijo preprečiti prekupevanje z drogami. Zaradi neupoštevanja zakona je bilo usmrčenih že veliko tujcev. Na Kitajskem izvršijo več smrtnih kazni, kot v katerikoli drugi državi. O številu izvršitev ni uradnih podatkov, zato se ocene med seboj zelo razlikujejo. Nekateri trdijo, da naj bi samo lani izvršili 5000 usmrtitev, vsekakor pa izvršijo več kazni kot v vseh drugih državah na svetu skupaj. Na Kitajskem torej deluje kar precej rabljev in eden izmed njih je dobil dovoljenje partije, da je spregovoril za časopis, delujoč na Kitajskem. Dejal je, da delo ni preveč zapleteno, saj se večina obsojencev zaradi strahu zgrudi na tla, še preden pritisne na petelina. Redka izjema je bil le na smrt obsojeni vojak, ki je začel bežati, vendar se je vprašani rabelj pohvalil, da niti premikajoča se tarča za njegove strelske sposobnosti ne pomeni resne preizkušnje. Kljub visokim številkam, se število usmrtitev vsako leto niža. S smrtno kaznijo so do nedavnega kaznovali tudi utajo davkov, posredovanje drog, pobijanje pand in tihotapljenje zlata ali srebra. Dodelijo jo tudi v nekaterih primerih za poskuse določenih kriminalnih dejanj, tudi če ta niso izpeljana. Na drugem mestu po številu izvedenih smrtnih kaznih je Iran. V Ameriki v zadnjih letih potekajo razprave o ukinitvi smrtne kazni, predvsem zaradi stroškov. Sistem smrtne kazni naj bi državo letno stal več sto milijonov dolarjev. Smrtna kazen naj poleg tega ne bi odvrčala od umorov, kar lepo dokazuje primer zvezne države New Jersey. Leta 2007 so tam smrtno kazen odpravili in od takrat naprej stopnja umorov pada. Znanstvene študije so pokazale, da smrtna kazen nima boljšega vpliva na preprečevanje kriminala od ostalih oblik kazni. Nekdo, ki ima namen zagrešiti kaznivo dejanje, za katerega je predpisana smrtna kazen, to ne

zagreši na podlagi tehtnega razmisleka o tem, kakšne bodo posledice njegovega dejanja. Umori se pogosto zgodijo v trenutku, ko čustva prevladajo nad razumom ali pod vplivom drog ali alkohola. Nekateri kriminalci so nestabilni in duševno bolni. Tudi tisti, ki izvršijo kriminal premišljeno, se kljub tveganju ne bodo ustavili, saj so prepričani, da jih pri tem ne bodo ujeli. Odbor ministrov Sveta Evrope je septembra 2007 sklenil razglasiti "evropski dan proti smrtni kazni", ki je vsako leto 10. oktobra. Smrtni kazni nasprotujejo številni po svetu. Ena izmed najbolj glasnih organizacij je Amnesty International. Zakaj je smrtna kazen dobra oziroma slaba? Kljub temu, da se število usmrtitev niža, bo ta verjetno dovoljena še kar nekaj časa. Nekatere države namreč še vedno strogo kljubujejo njeni ukinitvi, saj menijo, da s tem vzpostavljajo mir. Pa ga res?